

BALTIEJI RŪMAI
Viceprezidento kanceliarija

Neatidėliotinam naudojimui
2009 spalio 22

VICEPREZIDENTO BIDEN`O KALBA
APIE AMERIKA, CENTRINĘ EUROPA IR PARTNERYSTĘ
21-MAM AMŽIUI

Centrinio universiteto biblioteka
Bukareštas, Rumunija

VICEPREZIDENTAS BIDEN`AS: Dėkoju, pone ambasadoriau, pone mere, buvę prezidentai, su kuriais man teko garbė anksčiau susipažinti. Gera sugrižti į Rumuniją. Ir, pone mere, kaip sakome mes Amerikoje, ačiū kad atvėrėte vartus į savo miestą. Esu labai dėkingas.

Koks puikus forumas, puikus forumas. Ir visiems studentams tariu, dėkui jums. Savo buvimu čia pagerbiate mane.

Ponios ir ponai, man garbė vėl lankytis Rumunijoje. Tai nėra mano pirmoji kelionė čia, ir per Dievo malone, nebus mano paskutinioji. Šaunu vėl lankytis Centrinėje Europoje, ir kartu minėti nepaprastą permainų laikotarpį. Prieš dvidešimt metų pasaulis su nuostaba ir susižavėjimu stebėjo šio regiono vyrus ir moteris, kai jie nutraukė priespaudos pančius ir tapo laisvais žmonėmis.

Tiesiog sunku įsivaizduoti, kad šioje gražioje bibliotekoje 1989 m. vyko smarkūs mūšiai. Peržiūrėjau ano meto nuotraukos, kaip visa tai atrodė, lauke dislokavus tankus. Ponios ir ponai, kai nustojo šaudyti ir išsisklaidė dūmai, šio pastato fasadas buvo apgadintas sviedinių ir kulku suvarpytas. Liepsnose sunaikinta penki šimtai tūkstančių knygų, jūsų istorijos ir jūsų palikimo dalis. Ir vos už kelių gatvių, Universiteto aikštėje, krito kai kurie laisvės gynėjai. Tačiau jų drąsa ir tikėjimas nugalėjo, tikiu ir žinau, rodė pavyzdį jums, kurieėjo paskui.

Kai geležinė uždanga buvo pakelta, Berlyne griuvo siena, jų vietoje suklestėjo jūsų per ilgus metus iškovota demokratija. Visoje Europoje įsitvirtino naujų galimybių suvokimas, pažadinęs regioną, suvienijęs žemyną ir tikraja to žodžio prasme įkvėpęs pasaulį. Laisvės istorija - jūsų istorija - tai vienas didžiausių moderniųjų laikų pasiekimų. Svarbu iškilmingai minėti tą nepaprastą - nepaprastą - akimirką. Taip pat svarbu mums prisiminti kokią ilgą kelią nuėjo Centrinė Europa per pastaruosius 20 metų.

Kai buvau išrinktas į Jungtinių Valstijų Senatą, dar jaunas senatorius, kelionėn į Centrinę Europą pasiėmiau savo du sūnus, dabar suaugusius, tada dar labai jaunos paauglius. Pirmu reikalu juos nusivežiau į Dachau, kad jie imtų suvokti kokią blogį vyrai ir moterys sugeba vykdyti, bet taip pat suprastų ką vyrai ir moterys geba geriausia.

Nusivedžiau juos prie Berlyno sienos. Perėjo jie per Čarlio kontrolės punktą tam, kad visą likusį gyvenimą įsimintų, suprastų, kad laisvė, kurią kartais priimame kaip savaime suprantama, milijonams šio kontinento žmonių nėra prigimtinė teisė.

O šiandien sugrįžtu į Centrinę Europą ir Rumuniją, ne vien su oficialia Jungtinių Valstijų delegacija, bet kartu su savo vienuolikmete anūke, Finnegan Biden. Finnegan, atsistok. Noriu, kad žmonės pamatytų tave. (Plojimai). Ir mano dukra Kathleen Biden. Kathleen, ar atsistotum? Tau drovu, žinau. (Plojimai)

Aš juos pasiėmiau kartu, kadangi noriu kad jie, ypatingai mano anūkė, suprastų - kaip išmoko mano sūnus - noriu kad jie savo akimis pamatytų ir suprastų šio regiono ir šio žemyno istoriją. Mano anūkė lanko muziejus ir paminklus, kuriais nusakoma 20-ojo amžiaus suirutė Lenkijoje, čia ir Čekijos Respublikoje.

Ir ji mato savo jaunomis akimis, ji mato žmonėse, kuriuos sutinka, ir jūsų miestų gyvybingume, neįtikėtinas šio 21-ojo amžiaus galimybes. Ji yra liudininkė galingo fakto: tikroji 1989 metų prasmė - tikroji šio regiono istorija - slypi ne tiek tame, ką sugriovėte, bet tai, ką pastatėte.

Tie iš mūsų, kurie žino apie pralieta kraują ir laisvės kovotojus Vengrijoje 1956 m.; kurie patyrė šurpią šilto Prahos pavasario pabaigą 1968 metais Vaclavo

aikštėje; tie, kurie sustabdė darbą laivų statyklose Gdanske 1980 metais; tie, kurie čia, Rumunijoje, ištvėrė nuožmiausią totalitarinę diktatūrą Europoje antroje 21-ojo (klaida) amžiaus pusėje. Jie visi iki vieno kovojo ne tik prieš kažką, bet ir už kažką: už valdžią, tokią valdžią, kuri tarnauja žmonių reikmėms... už tolerantiškesnę visuomenę, pagrįstą pagarba ir orumu... už laisvę mąstyti, tikėti ir siekti savo svajonių.

Jūs pradėjote įgyvendinti šias svajones, apie kurias prieš du dešimtmečius drįso pagalvoti tik drąsieji: - apie nepadalintą ir laisvą Europą, įtvirtintą euroatlantinių aljanso institucijų - NATO ir Europos Sąjungos.

Mes, amerikiečiai, nepaprastai didžiuojamės, kad buvome Jūsų partneriai, taikiai suvienijant Europą. Kaip prezidentas Obama pastebėjo NATO aukščiausio lygio susitikimo išvakarėse praėjusį pavasarį: „Šis kartu išgyventas istorijos laikotarpis teikia vilties, bet neleidžia ilsėtis. Ši karta negali stovėti vietoje“.

Negalime stovėti vietoje, nes dabar susiduriame su nauju permainų laikmečiu ir nauju iššūkių laikmečiu - ekonomine krize, palietusia pernelyg didelį žmonių skaičių ir sugriovusia jų pasitikėjimą, aštuntus metus vykstančiu karu Afganistane ir naujomis jėgomis, formuojančiomis šį naują šimtmetį. Tos naujos jėgos, be kitų dalykų, yra masinio naikinimo ginklai ir pavojingos ligos; kaskart didėjantis tarpekklis, skiriantis turtinguosius ir vargstančiuosius; tautinė neapykanta ir žlugusios valstybės; spartų atšilimą patirianti planeta ir neužtikrinti energijos, maisto bei vandens ištekliai; iššūkiai laisvei ir saugumui, kuriuos meta radikalusis fundamentalizmas.

Šiandien atvykau tiesmukai išsakyti labai paprastą mintį: Jungtinės Amerikos Valstijos ir Europa, suvienyta ir laisva Europa, įveiks šiuos iššūkius kartu, nes tai vienintelis būdas juos įveikti. Jokios tuščios kalbos ar faktų iškraipymai negali paneigti neginčijamos tiesos: Jungtinės Amerikos Valstijos lieka įsipareigojusios aljansui su Europa. Mūsų, amerikiečių, įsitikinimu, ir dabar esame tuo įsitikinę, tai yra Amerikos užsienio politikos kertinis akmuo, ir toks jis buvo per pastaruosius 60 metų. Mūsų įsipareigojimas tik tvirtėja, nes mūsų Europos partneriai padidėjo ir sustiprėjo. Mes, Jungtinės Valstijos, negalime pasiekti savo tikslų be jūsų. Ir, jums

leidus, pasakysiu, netikiu, kad jūs galite be mūsų pasiekti visų savo tikslų.

Žinau, kai kas Centrinėje Europoje mato problemas bei įsipareigojimus, kuriuos Jungtinės Valstijos yra prisiėmusios po visą pasaulį ir daro išvadą, kad šis pasaulio regionas nebėra mūsų dėmesio centre, nėra dėmesio centre. Iš tikrųjų, būtent dėl mūsų globalinių įsipareigojimų ir dėl jūsų pajėgumų bei jūsų pasiruošimo juos vykdyti kartu su mumis, šiandien mes vertiname partnerystę su Centrine Europa ir Europa daugiau nei bet kada anksčiau. Taigi, yra priešingai negu gali atrodyti.

Drauge nešame įsipareigojimų našta ir privalome vykdyti pasižadėjimus. Tų įsipareigojimų šiandien daugiau ir pažadai yra svaresni. Matome Centrinės Europos piliečius, kurie priima šio laikmečio iššūkius ir atsiliepia į raginimus imtis vadovaujančio vaidmens pagrindinėse regiono ir tarptautinėse institucijose. Bandykite prieš dvidešimt metų įsivaizduoti pirmininkavimą Europos Parlamentui, UNESCO generalinę direktorę, Europos Tarybos generalinį sekretorių, Europos Bendrijų Teisingumo Teismo teisėjus, Europos komisijos narius. Atėjo Centrinės Europos metas. Jau įrodėte savo pasirengimą telktis mūsų bendriems iššūkiams, ryžtą juos sutikti ir gebėjimą juos įveikti. Todėl mes Amerikoje nebesvarstome, kaip galime padėti Centrinei Europai, o kaip veikti kartu su Centrine Europa.

Visų pirma mus sieja bendros vertybės ir vieningas susitarimas ginti tas vertybes ten ir tada, kai į jas pasikėsinama. NATO yra ta uola, ant kurios stovi mūsų įsipareigojimai vienas kitam. Vienas išsimintiniausių mano karjeros etapų buvo tuomet, kai būdamas Jungtinių Valstijų senatoriumi vadovavau pastangoms plėsti NATO į Centrinę Europą. Faktiškai, Pone Prezidente, gal prisimenate mano siūlymą, kad Rumunija turėtų būti pirmoje grupėje. Buvau tarp tų, kurie iki pabaigos kovojo, kad ji būtų pirmoje grupėje. Dėkoju, kad padėjote man pasirodyti toliaregiu; gerai pasirodėte.

Kaip teigė prezidentas Obama, mūsų įsitikinimu nėra senųjų narių, nėra naujųjų NATO narių. Visi yra nariai. Vadovaujantis Penktuoju straipsniu, išpuolis prieš vieną yra išpuolis prieš visus. Mūsų šalys yra jungiamos Amerikos pasiryžimu laiduoti Europos saugumą bei Europos pasiryžimu laiduoti Amerikos saugumą, o tai parodėte

greitai ir ryžtingai po rugsėjo 11-osios įvykių, kai pirmą kartą taikytas Penktasis straipsnis, mums to net neprašius.

Šiandien vykdomė sunkius įsipareigojimus - mes visi. Mūsų sūnūs ir dukros, beje ir mano sūnus, tarnauja vieni šalia kitų Afganistane, Irake, Balkanuose. Už tai - už mūsų draugų ryžtą ir patirtas netektis - Amerikos žmonės reiškia padėką.

Mūsų aljansas remiasi konsultacijomis ir bendradarbiavimu, sprendžiant bendrus gynybos reikalus. Tai ir yra esmė. Tačiau, iškilus naujoms grėsmėms, mums reikia naujos vizijos, kaip jas atremti ir naujų pajėgumų tai atlikti.

Todėl sprendimas formuoti tai, ką mes vadiname naująja strategine NATO koncepcija yra gyvybiškai svarbus - ir todėl būtina, kad Centrinės Europos balsai būtų išgirsti šio proceso metu.

Vienas veiksmingas šio proceso pavyzdys yra mūsų partnerystė dėl - mūsų naujas požiūris į priešraketinę gynybą. Dvidešimtajame amžiuje NATO sėkmingai pasirengė ginti Aljanso teritoriją prieš tuometinę rimtą Sovietų Sąjungos grėsmę tada pramintame „centriniame fronte“, kuris padalijo Europą. Šiandien iškyla nauja rimta grėsmė, galinti pasiekti mūsų partnerius Europoje kur kas greičiau nei pasieks mus. Grėsmę kelia balistinės raketos, - trumpojo ir vidutinio nuotolio balistinės raketos, - technologija, kuri, pasibaigus Šaltajam karui, išplito po daugelį naujų ir mažiau stabilių šalių. Ši technologija, kartu su plintančiomis branduolinėmis technologijomis, kelia rimtą pavojų mums visiems.

Ir esame pasiryžę - esame pasiryžę užtikrinti NATO sąjungininkų saugumą tokį, kokio reikės, tada, kada jo reikės, nes tai mus atsakingai įpareigoja Penktasis straipsnis. Atsižvelgiant į šios grėsmės plitimą ir mūsų technologijų spartų tobulėjimą, Jungtinės Valstijos mano, kad yra geresnis būdas gintis nuo balistinių raketų nei tas, kurio siekėme prieš kelerius metus.

Šis laipsniškai vykdomas planas, kurį siūlo Jungtinės Valstijos, yra pritaikytas dorotis su didėjančiomis grėsmėmis Europai, naudojant patikrintą technologiją, kuri apims didesnę dalį Europos, įskaitant Centrinę Europą efektyviau nei ankstesnis planas.

Ši sistema atremia nūdienos raketų grėsmes ir sudaro galimybes tobulinti gynybą prieš tokias grėsmes ateityje. Jos lankstumas sudarys sąlygas prisitaikyti besikeičiančiai grėsmei. Pats sistemos buvimas atgrasins tuos, kurie imtusi spaudimo ar išpuolių prieš mūsų pajėgas ar mūsų sąjungininkus Europoje. O jei tai jų neatgrasins, sistema apsaugos mūsų draugus Europoje. Paprastai tariant, mūsų priešraketinės gynybos planas suteiks didesni saugumą ir Europai, ir Amerikai.

Kai kurie - gal ir suprantamai - puola daryti skubotą išvadą, kad šis naujas požiūris į priešraketinę gynybą buvo sumanytas nuolaidžiauti Rusijai Centrinės Europos sąskaita. Tai visiškai netiesa. Absoliučiai klaidinga taip galvoti. Priešraketinė gynyba nėra susijusi su Rusija. Mūsų požiūris yra pagrįstas Jungtinių Amerikos Valstijų ir NATO sąjungininkų saugumo reikmėmis. Viskas.

Tiesa, stengiamės stiprinti savo santykius su Rusija. Tikime, kad dalykiškesni santykiai su Rusija bus naudingi visiems. Tačiau nesame naivūs. Iš tiesų, turime tam tikrų bendrų interesų: branduolinių ginklų arsenalų mažinimas; branduolinių medžiagų apsaugos užtikrinimas; Afganistano stabilizavimas ir užkirtimas kelio Iranui įgyti branduolinius ginklus.

Tarp mūsų ir Rusijos toliau esama pagrindinių principinių nesutarimų. Vasario mėnesį Miunchene, Vokietijoje pirmoje kalboje, nusakančioje mūsų administracijos užsienio politiką, aiškiai išdėsciau mūsų pamatinius principus. Jungtinės Valstijos priešinasi 19-to amžiaus „įtakos sferų“ sąvokai. Mes šito netoleruosime ir nebūsime kooptuojami ją remti.

Mes pasisakome už suverenių demokratinių šalių teisę pačioms priimti sprendimus ir rinktis sąjungininkus, nesuteikiant jokiai šaliai veto teisės tokių sprendimų atžvilgiu. Niekuomet nesudarysime jokių sandorių virš jūsų galvų ar už jūsų nugarų. Mūsų elgesio principas yra aiškus: nieko apie jus be jūsų. Dar papildyčiau - pasižiūrėkite į mūsų praeities veiksmus, pasižiūrėkite į mūsų praeities veiksmus.

Per pastaruosius dvejus metus visi supratome, kad mūsų pasauliui mažėjant, mūsų tarpusavio saitai stiprėja. Esame partneriai nūdienos globalinėje ekonomikoje. Todėl veikėme kartu su savo partneriais Europoje - su TVF ir Pasaulio

banku - kad, esant reikalui, būtų užtikrinta tarptautinė parama jūsų ekonomikoms tada, kada jums jos labiausiai reikėjo.

Štai kodėl šiandien džiaugiamės matydami, kiek jūsų sėkmingai įveikė pasaulinio masto nuosmukį ir gražino savo valstybes į ekonominio atsigavimo kelią. Dirbdami kartu, iš šios krizės visi galime išmokti pamokas, kurios padės mums sukurti pamatus atgaivinto vystymosi šimtmečiui ir atkurti gerovę.

Viena išmokta yra ta, kad privalome dirbti kartu, siekiant saugios energetinės ateities; tikro, nuolatinio energetinio saugumo, kuris paremtas diversifikuotais šaltiniais ir tranzito keliais, sumaniomis, į klimato kaitą orientuotomis investicijomis, ir saitais, kurie jungia Europos valstybes vieną su kita, o ne vien užtikrina tranzitą per vieną į kitą. Čia, šiame regione - dėl savo istorijos, geografijos ir būtinumo - Centrinės Europos šalys gali vadovauti visai Europai.

Ponios ir ponai, galiausiai, leiskite tarti keletą žodžių apie lyderystę toje srityje, kurioje Centrinės Europos piliečiai turi unikalią kompetenciją - tai demokratijos skatinimas. Amerikiečiai, mano įsitikinimu, pagrįstai didžiuojasi, kai pasaulis kartkartėmis pasižiūri į mus, kaip į pavyzdį ir laukia mūsų vadovavimo. Tačiau tiesą sakant, jūs esate pavyzdys milijonams žmonių - ne mes, o jūs - Rumunija ir kitos Centrinės Europos valstybės. Jūsų prieš 20 metų parodytas pavyzdys įkvėpė pasaulį. Vadovavimas, kurio jūs imsitės per ateinančius 20 metų gali pakeisti pasaulį, skatinant, paremiant ir įtvirtinant jaunos demokratines šalis Centrinėje ir Rytų Europoje.

Rytų Europoje yra valstybių, kurioms dar reikia padirbėti, kuriant gerai funkcionuojančią demokratiją bei gyvybingą rinkos ekonomiką. Ar gali būti geresnis pavyzdys nei jūs? Į ką dairytis, jei ne į Centrinės Europos valstybės, kurios prieš 20 metų pasiėlgė drąsiai ir ryžtingai, ir per pastaruosius 20 metų nuosekliai darė pažangą. Jūs galite padėti Moldovai, Gruzijai ir Ukrainai ilgalaikio stabilumo ir gerovės kelyje. Jums atėjo laikas vadovauti. Armėnija, Azerbaidžanas ir Baltarusija gali semtis iš jūsų tiesioginės patirties. Europos Sąjungos Rytų partnerystės programa rodo pavyzdį, kaip galima aktyvinti šias pastangas. Būsime jūsų partneriais,

siekiant įvykdyti 1989 m. pažadus. Tačiau jūsų vadovavimas turi būti drąsus, jūsų balsas skambus.

Sena rumuniška patarlė moko: "Pigiausia prekė - patarimas, o vertingiausia - geras pavyzdys". Jūs esate tas „geras pavyzdys“. Prieš 20 metų Centrinės Europos žmonės į rankas paėmė savo paveldėtą istoriją ir savo valios jėga ją nukreipė nauja linkme - į didesnę laisvę, į teisingumą, į dorumą. Jūsų šansai buvo nelygūs. Istorija mus moko, kad daug lengviau nuversti senus engėjų režimus nei sukurti naujai klestinčias demokratines santvarkas. Vis dėlto jūs ištesėjote savo revoliucijos pažadą. Šiandien jūs galite padėti kitiems atlikti tą patį.

Prieš dvidešimt žiemų, Vaclavas Havelas, kalbėdamas Amerikos Kongrese, atkreipė dėmesį į Centrinės Europos žmonių bendrą empatiją ir vaizduotę. Vergovės metai, anot Havelo, „mums nenumatytai davė ir kažko teigiamo: ypatingą gebėjimą žvelgti šiek tiek toliau už tuos, kurie nėra išskentę šios karčios patirties“. Toliau jis sakė: „Žmogus, negalintis judėti ir gyventi normalaus gyvenimo dėl jį užspaudusio riedulio, turi daugiau laiko apmąstyti viltis nei tas, kuris nėra taip prispaustas“. Jis buvo teisus.

Dabar turite laisvę, kuri leidžia realizuoti tas viltis. Jūs taip ir darote. Tikiu, kad dirbdami drauge paversime tas bendras viltis į istoriją, kuria galėsime didžiuotis. Dabar tas metas. Jūs, studentai, jeigu būsime išmintingi, drąsūs ir jeigu laimė lems, galėsite papasakoti savo anūkams, kad dalyvavote kuriant naująją Europą, naują saugumą, naują taikos erą, nes ryžtingai naudojotės proga. Būkite tokie, kaip tie 1989-siais. Būkite drąsūs. Imkitės vadovavimo. Turite istoriją, turite tradicijas. Jūs galite smarkiai viską pakeisti. Ir mes būsime su jumis.

Ponios ir ponai, ačiū jums už dėmesį. Telaimina Dievas Ameriką ir visus jos sąjungininkus. Ir tegul Dievas globoja po platuojį pasaulį pasklidusias mūsų karines pajėgas, kurioms gresia pavojus. Man buvo garbė čia būti.
(Plojimai)